

Zesentwintig grote opleidingsziekenhuizen die hooggespecialiseerde medische zorg kunnen verlenen en veel opleidingen verzorgen, werken samen in de vereniging Samenwerkende Topklinische opleidingsZiekenhuizen (STZ).

Samenwerkende Topklinische opleidingsZiekenhuizen (STZ)

Postbus 9696, 3506 GR Utrecht – T 030 – 273 94 14

www.stz-ziekenhuizen.nl

Het In VIVO project is ondergebracht bij het CBOG.

Vaart in Innovatie in de Vervolgopleidingen

Koningin Wilhelminalaan 3, 3527 LA Utrecht – T 030 – 298 52 80

www.cbog.nl

Het College voor de Beroepen en Opleidingen in de Gezondheidszorg (CBOG) bevordert een optimale personele bezetting in de gezondheidszorg (zowel kwalitatief als kwantitatief) in samenwerking met het veld en als intermediair tussen veld en overheid door het opstellen van beleidsadviezen aan de overheid.

College voor de Beroepen en Opleidingen in de Gezondheidszorg (CBOG)

Koningin Wilhelminalaan 3, 3527 LA Utrecht – T 030 – 298 52 80

www.cbog.nl

De Landelijke Vereniging voor Medisch Specialististen in Opleiding (LVAG) behartigt –al bijna 50 jaar– de belangen van artsen in opleiding tot specialist (aios).

Secretariaat Landelijke Vereniging voor Medisch Specialististen in Opleiding (LVAG)

Postbus 20058, 3502 LB Utrecht – T 030 – 670 27 05

www.lvag.nl

opleidings- initiatieven 2009

Dit boekje is een gezamenlijke uitgave van

In vivo

Inhoudsopgave

Inhoud	02
Voorwoord	03
Cursorisch onderwijs via video conference	04
Audit in de dagelijkse routine	05
Quickscan rondom ontwikkelingen modernisering medische vervolgopleidingen	06
Het organiseren van multidisciplinaire klinische acute situatie trainingen (KAST)	07
Value Based Health Care Unit	08
Cursus basale vaardigheden, inwerken a(n)ios	09
Videobeoordeling polikliniek assistenten Kindergeneeskunde	10
Multidisciplinaire interventie	11
FEAR	12
Onderwijsavonden voor aios bij opleider thuis	13
Vraaggestuurd discipline overstijgend onderwijs organiseren	14
Organisatie wetenschappelijke staf	15
De collectieve KPB-beoordeling	16
Intervisie arts-assistenten	17
Ontwikkeling en ingebruikname evaluatiesysteem opleiderskwaliteiten SetO	18
De leerzame indicatiebespreking in de ochtend	19
Video Assisted Real time Simulation training in een vernieuwd simulatiecentrum	20
Opleidingspreekuur	21
Workshop Leerklimaat	22
Regionale workshops	23
Het evaluatieformulier bij de SEH-artsen	24
Echocursus via e-learning	25
De Gouden Galsteen	26
Laparoscopie onderwijs	27
Project docentprofessionalisering	28
Reanimatietraining, kort maar continu	29
Uitwisseling opleidingsvernieuwing op jaarlijkse bijeenkomsten	30
In VIVO	31

Voorwoord

In het kader van de modernisering van de medische vervolgopleidingen is in 2009 voor de derde keer op rij de prijsvraag opleidingsinitiatieven uitgeschreven door het College voor de Beroepen en Opleidingen in de Gezondheidszorg (CBOG) en de Landelijke Vereniging voor Medisch Specialisten in Opleiding (LVAG). De veelheid aan ingediende initiatieven toont aan dat de vernieuwing van de opleiding tot medisch specialist nog steeds volop in beweging is.

Opvallend is de inbreng van de specialismen Obstetrie en Gynaecologie en Kindergeneeskunde. Zij zijn koplopers als het gaat om het aantal initiatieven, wat ongetwijfeld een effect is van het project In VIVO (Vaart in Innovatie VervolgOpleidingen). Positief is dat naast deze specialismen dit jaar ook een groot aantal discipline overstijgende initiatieven is ingediend.

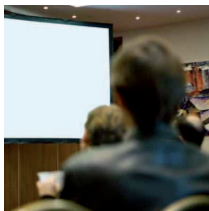
Vanuit de 27 ingediende voorstellen zijn door een jury vier initiatieven genomineerd die zijn gepresenteerd tijdens het symposium "Teach the aios" van de LVAG op 23 september 2009. Uiteindelijk werd door de aanwezige aios het initiatief "Cursorisch onderwijs via video conference" dat als gezamenlijk initiatief is ingediend door het Erasmus Medisch Centrum, het Maasstad Ziekenhuis, het Albert Schweitzer Ziekenhuis en het Sint Elisabeth Ziekenhuis als beste gekozen.

Naast het bedenken van vernieuwingen en het implementeren ervan in de eigen opleidingspraktijk is het minstens zo belangrijk dat alle initiatieven landelijke bekendheid krijgen zodat iedereen deze kan overnemen en toepassen. Om die reden hebben de STZ en het CBOG ook dit jaar weer besloten om alle initiatieven in dit boekje te bundelen. Nieuw daarbij is dat het boekje dit jaar in samenwerking met de LVAG aan alle aios in Nederland wordt toegezonden. Wij hopen dat daarmee de invoering van deze innovaties op nog grotere schaal plaats zal vinden. Ook hopen we dat het een stimulans zal zijn voor alle specialismen om bij de prijsvraag in 2010 initiatieven te ontwikkelen en in te dienen.

Norbert Groenewegen
Directeur STZ

Patricia Huijbregts
Directeur CBOG

Cursorisch onderwijs via video conference

Videoconferencing maakt het mogelijk dat de spreker en de powerpointpresentatie in beeld komen. Tegelijkertijd is interactieve communicatie mogelijk tussen de spreker en het auditorium.

Dagelijks wordt gedurende een half uur (07.45 – 08.15 uur), het cursorisch onderwijs aan de aios Radiologie aangeboden. Dit gebeurt middels powerpointpresentaties, die verzonden worden met videoconferencing. Alle aios Radiologie in de OOR regio wonen de "live-presentatie" bij. Deelname is verplicht.

Iedere opleidingsinstelling brengt vanuit de 'couleur local' eigen expertise in. Door deze expertise op regionaal niveau in te zetten verbetert de kwaliteit van het onderwijs op twee manieren. Enerzijds vanwege het feit dat de groep docenten qua omvang en expertise groter is. Anderzijds omdat alle aios al vroeg in de opleiding in aanraking komen met de diverse wijzen van werken, beoordelen en cultuur binnen de deelnemende instellingen. Bijkomend voordeel is dat de opleiders door deze verbinding ook makkelijker onderling overleg kunnen voeren over de opleiding. Dit scheelt veel reistijd en ongemak. Ook de aios hoeven voor het onderwijs niet te reizen. Hierdoor is er meer tijd voor de opleiding en patiëntenzorg.

Aios worden met regelmaat gevraagd naar hun mening over de kwaliteit van het gebodene, zowel vakinhoudelijk als technisch. Suggesties voor verbetering, óók van de kant van de aios, worden gebruikt voor verdere perfectie.

naam ziekenhuis	Erasmus MC Universitair Medisch Centrum Rotterdam, Albert Schweitzer Ziekenhuis Dordrecht, Maasstad Ziekenhuis Rotterdam en Sint Elisabeth Ziekenhuis Tilburg
specialisme	Radiologie
naam indiener	E.A.J. Schoonen, MSc.
naam opleider	prof. dr. G. Krestin, dr. D. Vroegindeweyj, dr. T. Hendriksz, dr. P. Lohle
aantal aios	in de regio ca. 57 aios

Audit in de dagelijkse routine

Het LUMC heeft op de afdeling Obstetrie en Gynaecologie de audit in de dagelijkse routine ingevoerd. Op nationaal en bestuurlijk niveau krijgt audit een steeds belangrijkere plaats in de huidige gezondheidszorg (bijvoorbeeld in het kader van de perinatale sterfte), maar de invoering van de audit tijdens de dagelijkse praktijk verdient meer aandacht. Voorbeelden hiervan zijn de keizersnede audit waarbij tijdens de overdracht op gestructureerde wijze de indicatiestelling en de mogelijkheid van vóórkomen van de ingreep worden besproken (HAGA ziekenhuis 2006).

Het primaire doel van audit is kwaliteitsanalyse en verbetering. Door de introductie van audit wordt een structuur aangebracht waardoor kritische reflectie op vanzelfsprekende alledaagse handelingen wordt gestimuleerd. Ook de dagelijkse overdracht (een belangrijk opleidingsmoment) kan door audit van wisselende onderwerpen, een duidelijker structuur krijgen. Door duidelijk structuur aan te brengen in de kwaliteitscontrole is het minder subjectief en minder afhankelijk van de aanwezige collega's en daardoor wellicht minder beangstigend.

Audit leidt tot bewustwording en reflectie op eigen handelen en geeft inzicht in eigen competenties. Dan wel direct (had ik de hoek van de episiotomie wel goed gezet?), dan wel tijdens de overdracht (was de indicatie van de keizersnede terecht en had 'mijn' keizersnede voorkomen kunnen worden?). Het geeft daarnaast ook inzicht in de rol van het team zowel voor aios als andere teamleden.

Kortom: Teach me, and I will forget. Show me, and I will remember. Involve me, and I will understand.

naam ziekenhuis	Leids Universitair Medisch Centrum, Leiden
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	J. van Dillen
naam opleider	prof. J. van Lith
aantal aios	15

Quickscan rondom ontwikkelingen modernisering medische vervolgopleidingen

In het Jeroen Bosch Ziekenhuis is een quickscan ontwikkeld waarmee op een eenvoudige wijze de ontwikkelingen rondom modernisering van de vervolgopleidingen ziekenhuisbreed in kaart wordt gebracht. Aios en opleiders kunnen hiermee samen bepalen hoe en in welk tempo de veranderingen in een opleiding worden geïmplementeerd.

De scan brengt vier onderwerpen kaart:

1. De mate waarin men op de hoogte is van de modernisering van de vervolgopleiding
2. Welke onderdelen uit de modernisering al zijn/worden ingevoerd (hierin worden eveneens specifieke aspecten uit het eigen landelijk opleidingsplan meegenomen)
3. Welke plannen er voor de komende jaren zijn (ambitieniveau)
4. Welke verwachtingen/wensen er zijn m.b.t. ondersteuning door het Leerhuis

Door middel van interviews door de onderwijskundige met de opleider/ plaatsvervangend opleider en aios wordt de stand van zaken en de plannen en ideeën van de verschillende opleidingen met de quickscan in kaart gebracht. Dit geeft een totaaloverzicht waarmee helder is wat de stand van zaken per specialisme is, welke verwachtingen er zijn, welke knelpunten worden gesignaleerd en wat binnen het ambitieniveau past.

Dit vormt voor het Jeroen Bosch Ziekenhuis - ziekenhuisbreed en per specialisme - het vertrekpunt voor de modernisering. De uitkomst heeft geresulteerd/resulteert in een plan van aanpak per specialisme op korte en lange termijn. De maatwerkplannen per specialisme tezamen vormen het Modernisering-Masterplan van het ziekenhuis.

naam ziekenhuis	Jeroen Bosch Ziekenhuis, Den Bosch
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	dr. H. Hoekstra, drs. M. Schouten, drs. C. den Rooyen
naam opleider	alle opleiders
aantal aios	gehele instelling ca. 80 aios

Het organiseren van multidisciplinaire klinische acute situatie trainingen (KAST)

Het is van groot belang om in een acute situatie adequate zorg te verlenen en om als team optimaal op elkaar ingespeeld te zijn. Om dit mogelijk te maken is besloten om acute klinische situatie trainingen te organiseren, waarbij in de training zaken als medisch inhoudelijke kennis, logistieke organisatie en communicatie uitgebreid aan de orde komen.

Deze vorm van multidisciplinaire trainingen sluit heel goed aan bij de ontwikkeling van de algemene competenties (CanMEDS) en draagt hiermee dus bij aan de 7 rollen die aios als arts en specialist moet leren beheersen om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen en excessen van slechte communicatie, slechte samenwerking en organisatie te voorkomen.

Verschillende disciplines zijn betrokken bij de scenariotrainingen: namelijk gynaecologen, arts-assistenten, verloskundigen en verpleegkundigen. De begeleiding vindt plaats door NLS en MOET getrainde instructeurs. Feedback, volgens de regels van Pendleton, vormt een essentieel onderdeel van de trainingen.

Op de werkvloer worden als gevolg van de trainingen verbeteringen ervaren.

naam ziekenhuis	LUMC, Leiden
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	M. Kamphuis, A. Middeldorp
naam opleider	prof. J. van Lith
aantal aios	15

Value Based Health Care Unit

De vakgroep Kindergeneeskunde streeft naar het ontwikkelen van een Value Based Health Care Unit. Oftewel een kinderafdeling die zorg levert die op waarden en normen is gebaseerd die door alle medewerkers worden gesteund, én waarbij het kind en diens ouders centraal staan.

Om dit te kunnen realiseren is een kerngroep opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van alle professionals die werkzaam zijn op de kinderafdeling, die knelpunten signaleert en zorg draagt voor oplossingen. Binnen deze kerngroep speelt de aios een belangrijke rol, als contactpersoon tussen specialisten (in opleiding) en andere professionals.

Door deel te nemen aan de kerngroep komt de aios in aanraking met het management van een afdeling op het gebied van beleid. De aios heeft daardoor meer inzicht in de mechanismen die een rol spelen op de afdeling, zoals het belang van de beddenbezetting in relatie tot personeelsbestanden. Andersom is er door dit overleg meer begrip vanuit de verpleging gekomen voor de tijd die het opleiden van arts-assistenten kan kosten, waardoor communicatie soepeler verloopt.

Cursus basale vaardigheden, inwerken a(n)ios

Naar aanleiding van feedback van de aios over het inwerken van nieuwe collega's is het initiatief ontwikkeld om nieuwe aios en anios een cursus basale vaardigheden te geven voordat ze zelfstandig gaan werken. De cursus is in nauwe samenspraak met de aios ontwikkeld. De supervisors waren snel overtuigd van het nut van deze cursus.

De cursus duurt 2-3 maanden en bestaat uit 3 weken echo-opleiding, 3 weken inwerkperiode op de verloskamers (tijdens welke periode alle bevallingen worden gesuperviseerd en beoordeeld met een 'Objective structured assessment of technical skills' (OSATS), en 3 weken inwerkperiode op de klinische afdeling. Daarnaast worden dagdelen ingeruimd om ingewerkt te worden in verschillende settings zoals in de polikliniek door het teamhoofd of vertrouwd te raken met het verloskundig computersysteem door een klinisch verloskundige.

Tijdens de cursus basale vaardigheden wordt een checklist bijgehouden, zodat kan worden beoordeeld of een nieuwe collega aan het eind van de cursus alle onderdelen heeft gehaald. Een nieuwe collega mag pas zelfstandig werken en dienst doen als alle modules zijn behaald en als er voldoende goed beoordeelde OSATS voor bevallingen zijn afgegeven. Hiermee worden lacunes in het inwerken tijdig herkend en kan een inwerkperiode zo nodig worden verlengd.

naam ziekenhuis	Atrium Medisch Centrum, Heerlen
specialisme	Kindergeneeskunde
naam indiener	dr. M. Klaassens, dr. J.O. Busari
naam (plv) opleider	dr. J.O. Busari
aantal aios	4

naam ziekenhuis	Medisch Spectrum Twente, Enschede
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	dr. G.J.E. Oosterhuis
naam opleider	dr. G.J.E. Oosterhuis
aantal aios	5

Videobeoordeling polikliniek assistenten Kindergeneeskunde

Nieuw in de polistage kindergeneeskunde bij het Maxima Medisch Centrum is de beoordeling van consultaties aan de hand van video-opnames.

Met alle assistenten die beginnen met de polistage Kindergeneeskunde worden van tevoren afspraken gemaakt over de leerdoelen. Getracht wordt tijdens de polistage alle onderdelen van een consultatie (anamnese, lichamelijk onderzoek, probleem analyse, efficiëntie, uitleg aan patiënt en ouders) de revue te laten passeren. Op de verschillende consultatieonderdelen wordt gereflecteerd met behulp van video-opnames die worden gemaakt van diverse consultaties.

Minimaal éénmaal per week wordt de assistent verzocht om een patiënt te vragen of de consultatie op DVD kan worden opgenomen. De DVD wordt achteraf besproken met een vaste supervisor. Eerst wordt de reflectie van de assistent besproken, daarna de observaties en adviezen van de supervisor en tenslotte worden afspraken gemaakt. Deze worden schriftelijk vastgelegd en bekeken wordt of de afspraken bij een volgend consult werkelijk in de praktijk worden gebracht.

Multidisciplinaire intervisie

Binnen de werkgroep discipline overstijgend onderwijs in het Meander MC vindt men het belangrijk dat er mogelijkheden zijn tot het bespreken van incidenten binnen een vertrouwelijke setting. In 2008 is men daarom in het Meander MC gestart met intervisie volgens de incidentmethode. De intervisiedeelneemers hierbij zijn afkomstig vanuit verschillende disciplines. Als opleidingsziekenhuis biedt het Meander MC de mogelijkheden om middels intervisie aandacht te besteden aan de deelcompetentiegebieden communicatie en reflectie.

De intervisie wordt begeleid door een medisch specialist van buitenaf en de opleidingsadviseur van het Meander MC. Zij zorgen ervoor dat de veiligheid wordt geborgd. De intervisie vindt plaats aansluitend op de werkdag. Er wordt uitgegaan van een 'hop-in, hop-uit' principe. Dat betekent dat de groep maximaal 8 deelnemers heeft. Zolang de deelnemers in het Meander MC werkzaam zijn, blijven zij in dezelfde groep. Zodra er deelnemers het ziekenhuis gaan verlaten, zullen zij 'uit-hoppen' uit de groep en is er ruimte voor een nieuwe 'in-hopper'.

Uit evaluaties blijkt dat de incidentbesprekingen opmerkelijke effecten opleveren.

naam ziekenhuis	Maxima Medisch Centrum, Veldhoven
specialisme	Kindergeneeskunde
naam indiener	W. E. Tjon A Ten
naam (plv) opleider	dr. M. de Kleine
aantal aios	3

naam ziekenhuis	Meander MC, locatie Lichtenberg, Amersfoort
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	dr. P.J. Senden
naam opleider	dr. P.J. Senden
aantal aios	82

FEAR

De afdeling Interne Geneeskunde binnen het Sint Franciscus Gasthuis heeft om de wetenschappelijke activiteiten en output van zowel alle a(n)ios als stafleden te stimuleren de werkgroep Franciscus Education And Research (FEAR) opgericht. Ondanks de strenge indruk van de titel van deze werkgroep betreft het een laagdrempelige maandelijkse werklunch van alle aios, anios, stafleden en andere belangstellenden. De frequentie is 10 keer per jaar.

Tijdens de lunch rapporteert de arts-assistent over de voortgang van het project, vraagt hulp of houdt desgewenst een proefpresentatie. De rapportage wordt weergegeven in een powerpointpresentatie met 1 dia per assistent waarop vermeld staan: zijn naam, project(en), de supervisor(en) en de status van het project. Het is de bedoeling dat iedere arts-assistent tenminste 1 project onder handen neemt, die als wetenschappelijke "output" voor de assistent en uiteraard de vakgroep kan dienen. Stafleden kunnen (moeten) nieuwe onderwerpen aandragen en kunnen meteen nadere afspraken maken met de geïnteresseerde arts-assistent voor zijn onderwerp.

De ervaring heeft geleerd dat de combinatie van de zachte dwang van de dia met naam en toenaam, tezamen met het informele karakter van de lunch met de aanwezigheid van veel stafleden, de sfeer zodanig maakt dat er een stimulerende invloed vanuit gaat.

Onderwijsavonden voor aios bij opleider thuis

Eenmaal per maand wordt er bij een van de kinderartsen thuis een onderwijsavond voor de aios georganiseerd. Aan de hand van tevoren bestudeerde literatuur en een aantal casus wordt onder het genot van een maaltijd gediscussieerd over het betreffende onderwerp dan wel gezamenlijk een richtlijn opgesteld of antwoord op de vooraf gestelde leerdoelen geformuleerd.

In overleg met de aios en de betrokken kinderartsen is een rooster opgesteld waarbij elke kinderarts een keer per jaar de onderwijsavond verzorgt. Enkele weken van tevoren nemen de betrokken aios contact op met de kinderarts in kwestie om onderwerp, casus en leerdoelen af te stemmen.

Aios waarderen dit initiatief zeer, met name omdat er tijd is voor verdieping in de onderwerpen.

naam ziekenhuis	Sint Franciscus Gasthuis, Rotterdam
specialisme	Interne Geneeskunde
naam indiener	A.P. Rietveld
naam opleider	A.P. Rietveld
aantal aios	20 (7 interne, 13 vooropleiding interne)

naam ziekenhuis	Isala klinieken, locatie Sophia, Zwolle
specialisme	Kindergeneeskunde
naam indiener	D. Martens
naam opleider	prof. P.L.P. Brand
aantal aios	2

Vraaggestuurd discipline overstijgend onderwijs organiseren

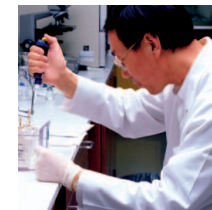

In het Meander MC is een werkgroep voor het discipline overstijgend onderwijs ingesteld die bestaat uit opleiders, aios en een opleidingsadviseur. Doel van deze werkgroep waarin alle disciplines zijn vertegenwoordigd, is om vraaggestuurd discipline overstijgend onderwijs binnen het Meander MC te organiseren voor alle a(n)ios, co-assistenten en overige belangstellenden.

Van discipline overstijgend onderwijs moeten de leerdoelen passen binnen de CanMEDS en SMART zijn omschreven. Daarnaast moet het onderwijs complementair zijn aan de bestaande discipline overstijgende cursussen in het UMC Utrecht (Communicatie, evidence based medicine, patiëntveiligheid, management I en II.). Ook dient het onderwijs toegankelijk te zijn voor alle disciplines.

Alle specialisten, a(n)ios, opleiders, co-assistenten ontvangen een uitnodiging voor deelname aan het discipline overstijgend onderwijs. De opkomst van deelnemers verschilt enorm ondanks dat de onderwerpen (zoals slecht nieuws gesprek, transfusiebeleid, timemanagement e.d.) zelf door de aios worden aangedragen. Het onderwijs duurt ongeveer 2-3 uur en vindt aansluitend op de dagdienst plaats.

Organisatie wetenschappelijke staf

De wetenschappelijke stafbijeenkomst binnen de Alysis Zorggroep is een maandelijkse bijeenkomst waarin nieuwe medische ontwikkelingen met elkaar worden gedeeld. Helaas bleek het animo vanuit de aios gering en werd het beschouwd als extra belasting.

Samen met de aios-vereniging heeft het Leerhuis onderzocht in welke vorm de wetenschappelijke staf aantrekkelijker kan worden voor de aios. Hieruit kwam naar voren dat veel aios van hun vakgebied veel parate kennis hebben, maar vaak de kennis van actuele onderwerpen zoals HPV vaccinaties of Mexicaanse Griep ontberen. De eerste wetenschappelijke staf nieuwe stijl ging over de Mexicaanse Griep. Deze stafbijeenkomst is zeer enthousiast ontvangen en goed bezocht. Samen met de aios worden onderwerpen geselecteerd en geëvalueerd.

naam ziekenhuis	Meander MC, locatie Lichtenberg, Amersfoort
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	dr. P.J. Senden
naam opleider	dr. P.J. Senden
aantal aios	82

naam ziekenhuis	Alysis Zorggroep, locatie Rijnstate, Arnhem
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	A. Straus-Pickard
naam opleider	n.v.t.
aantal aios	90

De collectieve KPB-beoordeling

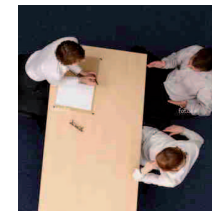

Op de afdeling Obstetrie en Gynaecologie is de "collectieve KPB-beoordeling" ingevoerd. KPB staat voor korte poliklinische beoordeling. Een gesprek met een patiënt wordt door één van de aios opgenomen op video. Deze video wordt getoond bij de polikliniek bespreking waarbij in principe alle aios en stafartsen van de gynaecologie pijler aanwezig zijn. Het collectief beoordelen heeft meerdere voordelen:

1. de blootstelling aan (video) KPB-beoordelingen voor zowel aios als stafleden neemt toe en daarmee het draagvlak, terwijl de alom aanwezige koudwatervrees afneemt.
2. de KPB wordt nu meer gewaardeerd door de aios omdat er met een groter publiek (waaronder peers) meer bruikbare feedback gegeven wordt.
3. de beoordelaars kunnen van elkaar leren hoe je gestructureerd en volgens de regels feedback geeft.
4. de aios worden afgeleverd als gynaecologen met ervaring in het geven van feedback. Die hebben zij niet alleen 'ondergaan', maar ze zijn er ook als beoordelaar bij betrokken geweest.

Het tonen van een video voor een grote groep geeft de individuele aios wel een kwetsbaar gevoel. Daarom is er gekozen voor het vertonen van de video in een klein overlegmoment: de polibespreking. Daarnaast is er afgesproken dat de aios die de video heeft opgenomen altijd aanwezig is bij het tonen van de video en dat strikt de regels van feedback worden gebruikt (wat gaat er goed? wat kan er beter?).

Intervisie arts-assistenten

In het Medisch Centrum Haaglanden draaien nu een aantal jaren intervisiegroepen voor arts-assistenten. Deze intervisiegroepen zijn opgestart omdat het werk en de opleiding van arts-assistenten naast de eisen op medisch-technisch vlak ook eisen stelt aan sociale en communicatieve vaardigheden en een flexibele en stressbestendige opstelling. Daarbij vraagt ook het privéleven in deze levensfase buiten de carrière veel aandacht. Dit kan leiden tot ontevredenheid, minder functioneren en overbelasting.

Met regelmaat worden bijeenkomsten met de groep aios en anios gehouden onder leiding van een medisch psycholoog. Er wordt gesproken over moeilijke situaties in het werk, het werk- en opleidingsklimaat, het persoonlijk functioneren daarin en de balans tussen werk- en privéleven. Uitkomsten van de bespreking kunnen worden teruggekoppeld naar de opleiders/specialisten. Indien nodig worden o.l.v. de psycholoog gesprekken gevoerd tussen opleiders en arts-assistenten.

De medisch psycholoog geeft vanuit het eigen vakgebied handvatten voor het omgaan met moeilijke situaties, het bewust worden van de eigen valkuilen in communicatie met patiënten en medewerkers en er kan geoefend worden met nieuwe, meer efficiënte manieren van communiceren. Vanuit de intervisie kunnen adviezen aan de opleiders/vakgroep/maatschap gegeven worden om de kwaliteit van de opleiding te verhogen.

naam ziekenhuis	VU Medisch Centrum, Amsterdam
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	drs. L.E. van Rheenen, prof. dr. H. Brölmann
naam opleider	prof. dr. H. Brölmann,
aantal aios	16

naam ziekenhuis	Medisch Centrum Haaglanden, locatie Westeinde Ziekenhuis, Den Haag
specialisme	Medische Psychologie
naam indiener	M. Lub-Moss
naam opleider	M. Lub-Moss
aantal aios	130

Ontwikkeling en ingebruikname evaluatiesysteem opleiderskwaliteiten SetQ

Geen goede opleiding zonder goede opleiders. Het SetQ systeem (systematic evaluation of teaching qualities) beoogt de opleiderskwaliteiten van stafleden te meten en waar mogelijk te verbeteren. Voor de metingen werden vragenlijsten ontwikkeld, getest en geëvalueerd. De SetQ vragenlijst is gebaseerd op een bestaande gevalideerde Amerikaanse vragenlijst (SFDP 26).

Binnen het SetQ systeem geven aios (anoniem) feedback aan hun opleiders en beoordelen stafleden ook zichzelf. Dit resulteert in een individueel feedbackrapport per staflid waarin de waardering voor de verschillende opleiderskwaliteiten staat samengevat in woord en getal. Het ontvangen van feedback van aios op de eigen opleiderskwaliteiten draagt bij aan een beter (zelf)inzicht en kan voor opleiders ondersteunend en motiverend zijn bij het verder verbeteren van het eigen functioneren. De individuele feedbackrapporten worden besproken met het afdelingshoofd om te komen tot verbetering van het functioneren van stafleden.

Naast de terugkoppeling op individueel en afdelingsniveau, geeft SetQ ook inzicht in de prestaties van het AMC als opleidingsinstituut. SetQ bevindingen worden onder meer gebruikt om afdelingen desgewenst een ondersteuningspakket op maat aan te bieden.

De leerzame indicatiebespreking in de ochtend

Sinds 2 jaar wordt binnen de afdeling Chirurgie in het Reinier de Graaf Gasthuis direct aansluitend op de ochtendoverdracht een uitgebreide indicatiebespreking gehouden die voorbereid is door een van de aios. Deze 'Leerzame Indicatie Bespreking In De Ochtend' richt zich op één vooraf aangewezen patiënt die de dag erna wordt geopereerd. De andere patiënten worden tijdens de reguliere middagoverdracht besproken.

Na de plenaire ochtendoverdracht wordt een vooraf bepaalde casus besproken door één van de aios van een patiënt die de dag erna wordt geopereerd. De aios is hier ruim van tevoren van op de hoogte gebracht en heeft dus ruim de gelegenheid om de casus met een powerpointpresentatie voor te bereiden. De presentatie geeft een overzicht van de klacht van de patiënt, het lichamenlijk en aanvullend onderzoek, de differentiaal diagnose en het therapeutisch plan. Dit wordt aangevuld door een kort stukje theoretische achtergrond. Hierna is er ruimte voor eventuele aanvullingen van de behandelend specialist en vragen uit de zaal.

Op deze manier wordt een duidelijk omschreven leermoment gecreëerd met betrekking tot de chirurgische indicatiestelling. Zo komen na verloop van tijd alle chirurgische ziektebeelden en bijpassende operaties aan bod.

naam ziekenhuis	Academisch Medisch Centrum, Amsterdam
specialisme	Specialisme overstijgend, 16 specialismen
naam indiener	prof. dr. M.J. Heineman, dr. M.J.M.H. Lombarts, namens het OMSO (Onderwijs Instituut Medische Specialistische Opleidingen)
(plv) opleider	dr. C. Keijzer, dr. O. Busch, prof. M.J. Heineman, prof. P. Speelman, dr. J. Stam, dr. O. van Delden, prof. P. Fockens, prof. van den Brink, dr. R. Willems, prof. C. van der Horst, prof. E. Bel, prof. C. Koning, dr. C. Aalfs, dr. A. Bos, prof. F. Nolle, prof. M. Mourits
aantal aios	In het AMC participeerden in totaal 316 a(n)ios van 16 specialismen

naam ziekenhuis	Reinier de Graaf Gasthuis, Delft
specialisme	Chirurgie
naam indiener	drs. F. Daams
naam opleider	dr. L.P.S. Stassen
aantal aios	12

Video Assisted Real time Simulation training in een vernieuwd simulatiecentrum

Herkenning en behandeling van een ernstig ziek kind is een essentieel onderdeel van de opleiding tot kinderarts. Om deze CanMED competenties geïntegreerd aan te leren, te onderhouden en te testen is Video Assisted Real time Simulation (VARS) geïmplementeerd.

VARS simuleert complexe patiëntsituaties in een realistische omgeving. De acute opvang van het zieke kind en pasgeborene kan met behulp van hoogwaardige simulatiepoppen, van zowel kind als neonat, worden geleerd en geperfectioneerd. Dit trainen gebeurt individueel alsook in teamverband met verpleegkundigen van de werkvloer. Zowel de aios, het team en kinderartsen worden getraind in medisch technische, communicatieve en organisatorische vaardigheden bij de acute opvang van het ernstig zieke/levensbedreigde kind.

Deze methode biedt mogelijkheden om ervoor te zorgen dat het individu competent wordt en blijft in zijn/haar handelen, maar ook worden competenties als samenwerking en communicatie van het hele team verder ontwikkeld. N.a.v. VARS training kan het persoonlijk opleidingsplan, dan wel het opleidingscurriculum van medisch specialisten (in opleiding) worden bijgestuurd en verbeterd.

Opleidingsspreekuur

Naar aanleiding van een bezoek van de arbeidsinspectie in 2007 en een anonieme enquête die het ministerie van VWS onder de a(n)ios heeft gehouden, werd het idee geboren om een opleidingsspreekuur te starten. Het idee is heel simpel: 1 keer per week is er een opleider en een medewerker van het leerhuis beschikbaar voor vragen en/of problemen. In het begin liep dit spreekuur niet storm; waar mogelijk werden immers zaken met de betreffende opleider(sgroep) besproken. Gaandeweg zijn toch een aantal zaken op dit spreekuur besproken. Vragen die aan bod kunnen komen zijn: "hoe kom ik aan een token om vanuit huis in het ziekenhuis in te loggen" of "hoort de overdracht wel of niet tot de werktijd". A(n)ios kunnen ook terecht met vragen over de modernisering van opleidingen, vragen over competenties en hulp bij het zoeken van een geschikt coachingstraject.

De cultuur moet veranderen voordat een opleidingsspreekuur zinvol is. Men moet in vertrouwen met elkaar werken en omgaan om zo een spreekbuis te vinden.

naam ziekenhuis	UMC St. Radboud, Nijmegen
specialisme	Kindergeneeskunde
naam indiener	M. Vandewall, R. van der Palen
naam opleider	dr. J.M.T. Draaisma
aantal aios	20

naam ziekenhuis	Albert Schweitzer Ziekenhuis, Dordrecht
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	Management team Leerhuis
naam opleider	dr. G.S. Kooi
aantal aios	50 per jaar

Workshop Leerklimaat

De workshop leerklimaat is ontwikkeld als onderdeel van een totaal pakket aan workshops voor de opleidingsteams en aios van de vakgroepen Obstetrie en Gynaecologie en Kindergeneeskunde in het cluster Nijmegen.

Tijdens deze workshop wordt bekeken wat men onder leerklimaat in het algemeen verstaat en welke factoren hierop van invloed zijn. Hierna wordt het leerklimaat op de eigen werkplek besproken aan de hand van twee concrete voorbeelden: de ochtendoverdracht en de visite. Dit wordt vanuit aios- en specialistpositie bekeken en uiteindelijk tot concrete verbeterpunten gebracht. De verbeterafspraken worden schriftelijk vastgelegd en elke drie maanden krijgen de afdelingen deze afspraken per mail met de vraag in hoeverre deze zijn gerealiseerd.

Regionale workshops

In het kader van het project Vaart In Innovatie Vervolgopleidingen (In VIVO) wordt binnen de OOR-NO vorm gegeven aan de modernisering van de opleidingen Kindergeneeskunde en Obstetrie en Gynaecologie. Om vaart in het In VIVO project te brengen, elkaar te inspireren en van elkaars 'best practice' te leren worden halfjaarlijks regionale workshops georganiseerd.

De bijeenkomsten zijn bedoeld voor stafleden en aios van beide specialismen (Kindergeneeskunde en Obstetrie en Gynaecologie) gezamenlijk.

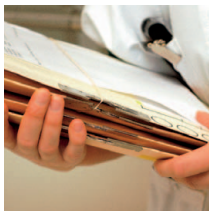
De aios worden zoveel mogelijk betrokken bij de bijeenkomsten. Vooraf denken zij mee over de inhoud en tijdens de bijeenkomst spelen zij een actieve rol. Hierdoor zijn de workshops levendig en voorzien in een behoefte!

De bijeenkomsten kennen een vast stramien. In het eerste deel van de bijeenkomst wordt de voortgang van de afgelopen 6 maanden geëvalueerd, worden successen gevierd en gedeeld, moeilijkheden besproken en oplossingen aangedragen. Het tweede deel bestaat uit een workshop die elk half jaar een actueel thema behandelt. Hierin wordt geoefend met nieuwe onderwijskundige instrumenten (bv. feedback geven, KPB, portfolio, leerdoelen en persoonlijk ontwikkelingsplan, 360 graden feedback). De bijeenkomst wordt afgesloten met het formuleren van doelstellingen (per ziekenhuis) voor het komend half jaar, die weer geëvalueerd worden bij de volgende bijeenkomst.

naam ziekenhuis	Cluster OOR-ON; gecoördineerd vanuit UMCN St Radboud, Nijmegen
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie en Kindergeneeskunde
naam indiener	L. Fluit en E. Schatorjé namens IN VIVO kerngroep OOR-ON
naam opleider	dr. D.D.M. Braat, dr. J.M.T. Draaisma
aantal aios	in de OOR-ON: 64

naam ziekenhuis	Universitair Medisch Centrum Groningen
specialisme	Kindergeneeskunde en Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	N. Doornebal (KG), Dr. A.T. Lely (O&G)
naam opleider	mr. Dr. A.A.E. Verhagen (KG), prof. dr. M.J.E. Mourits (O&G)
aantal aios	16 aios Obstetrie en Gynaecologie, 25 aios Kindergeneeskunde

Het evaluatieformulier bij de SEH-artsen

Een heel belangrijk onderdeel van het leerproces is de kans krijgen om onder begeleiding theoretische kennis in de praktijk toe te passen en vaardigheden te leren. Dit gebeurt onder supervisie en naarmate het leerproces vordert verandert de supervisie van direct naar indirect. "Supervisie geven" en "supervisie ontvangen" is een kunst. Vaak realiseert men zich niet wat de impact is van de vragen die men stelt of de manier waarop men die beantwoordt. Supervisie kan ervaren worden als een keurslijf of bij de leerling de houding geven van "ik doe maar wat hij zegt, anders..."

Nog moeilijker ligt het als de leerling vindt dat hij geen, onjuiste of onvoldoende supervisie krijgt. Hoe maakt hij dit bespreekbaar met de supervisor? Hij zit immers in een afhankelijkheidspositie. Vaak komt het probleem pas naar voren tijdens gesprekken met de opleider en dan is er al heel wat tijd overheen gegaan. Toch zou het juist leerzaam zijn om de ervaren supervisie direct te bespreken met de supervisor die het betreft. Om deze reden zijn er vragen naar de ervaren supervisie toegevoegd aan het formulier waarop de aios zijn vorderingen bijhoudt. Gevraagd wordt niet alleen naar wat de supervisor goed vond gaan of wat er beter had gekund, maar ook wordt gevraagd naar wat de leerling vandaag "bijzonder bij de supervisie waardeerde" of "wat deze supervisor de volgende keer kan doen om hem nog beter bij te staan in het leerproces". Voorwaarde hierbij is dat beiden elkaar feedback geven volgens de Pendleton rules. Reden waarom wij als organisatie besloten hebben om de cursus Feedback geven ook voor de aios te gaan organiseren.

Echocursus via e-learning

Echoscopie krijgt een steeds belangrijkere rol in het vak van gynaecoloog. Zowel in de Verloskunde als de Gynaecologie wordt deze manier van beeldvorming veelvuldig toegepast door de gynaecoloog zelf. Tot voor kort leerden gynaecologen in opleiding echovaardigheden in de praktijk, ondersteund door een theoretische cursus van 2 dagen. Door verschillen in organisatie van echoscopie in klinieken, opleidingschema's en interesse van de aios zelf, was de echoscopische bagage van 'de jonge klare gynaecoloog' van zeer divers niveau.

Om de opleidingsmomenten binnen de echoscopie te stroomlijnen en echotijd voor aios te creëren, werd de theoretische echocursus onder de loep genomen en vervangen door www.echocursus.net. Deze nieuwe basiscursus echoscopie voldoet aan alle eisen die modern onderwijs ons stelt. De cursus bestaat uit verschillende delen, waar oefening in de praktijk de belangrijkste basis vormt. Met behulp van een te vullen portfolioboek kan de aios aan de slag en wordt daarmee geholpen om tijd te vragen van ervaren echoscopisten om te oefenen onder supervisie. Verder wordt zelfstudie aantrekkelijk gemaakt met een 12-tal interactieve e-learning modules. Deze cursus biedt een gedegen theoretische basis en een leidraad om de beginselen van de echoscopie in de kliniek onder de knie te krijgen.

U wordt uitgenodigd eens een kijkje te nemen op www.echocursus.net.

naam ziekenhuis	Albert Schweitzer ziekenhuis, locatie Dordwijk, Dordrecht
specialisme	Anesthesiologie
naam indiener	dr. A.W.M.M. Koopman-van Gemert
naam opleider	dr. A.W.M.M. Koopman-van Gemert
aantal aios	3 aios anesthesiologie, 1 aios SEH

naam ziekenhuis	VU Medisch Centrum, Amsterdam
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	K. Deurloo
naam opleider	prof. dr. H. Brölmann
aantal aios	16

De Gouden Galsteen

In het Reinier de Graaf Gasthuis wordt sinds 2007 jaarlijks 'de Gouden Galsteen' aan een van de aios uitgereikt. De prijs is bedoeld voor die aios die een kritieke stap tijdens een laparoscopische cholecystectomie (een van de meest uitgevoerde kijkoperaties tijdens de opleiding tot chirurg) het meest overzichtelijk fotografisch vastlegt.

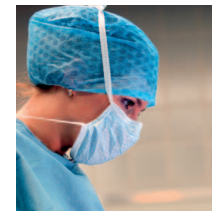
Op de operatieafdeling is elke laparoscopische operatieset uitgerust met een fotocamera. Daarmee maakt de aios tijdens een laparoscopische cholecystectomie een foto van de kritieke structuren om deze veilig en gestandaardiseerd te kunnen overzien. De foto van deze zogenaamde 'Critical View of Safety' (CVS) kan worden gebruikt als deel van de verslaglegging, voor het begrijpen en behandelen van eventuele complicaties en als nuttig leermiddel in de opleiding.

De aios speldt na een laparoscopische cholecystectomie zijn foto van de CVS op een prikbord in de overdrachtruimte en voorziet deze van naam en supervisor. Alle foto's worden aan het eind van het jaar door een van de opleiders beoordeeld op kwaliteit. Hierbij wordt met name gelet op herkenbaarheid van de kritieke structuren en hun relatie met de galblaas.

Het principe van 'de Gouden Galsteen' berust op het begrip 'serious gaming'. Door het competitie verband zijn de aios extra gefocust op een fraaie, overzichtelijke foto van de CVS, hetgeen indirect het risico op galwegletsel fors verlaagt.

naam ziekenhuis	Reinier de Graaf Gasthuis, Delft
specialisme	Chirurgie
naam indiener	drs. F. Daams
naam opleider	dr. L.P.S. Stassen
aantal aios	12

Laparoscopie onderwijs

Het laparoscopie onderwijs voor aios Obstetrie en Gynaecologie is gemoderniseerd en gestructureerd. Vast onderdeel van de opleiding is het trainen op de box en de simulatiecomputer (lapsim) geworden.

Laparoscopie is een vaardigheid die gemakkelijk verbeterd kan worden door regelmatige en adequate training. OK-tijd is kostbaar en schaars, er moet dus getraind worden op de lapsim zodat een daadwerkelijke operatie sneller en met minder kans op complicaties verloopt. Eerst kon er vrijblijvend op de lapsim geoefend worden maar in de loop van de tijd is het een verplicht onderdeel van de opleiding geworden. Er is een elektronisch portfolio beschikbaar voor het bijhouden van de laparoscopische verrichtingen, en eventueel opslaan van filmpjes van laparoscopie. Na de zomer zullen er cursus- en toetsdagen worden georganiseerd voor het hele cluster in één van de ziekenhuizen met een al bestaand skillslab.

Aios die hun examens hebben gehaald op de lapsim werden enthousiast toen ze merkten dat ze sneller en behendiger werden. Ze kunnen zonder "pottenkijkers" oefenen waardoor ze zich zekerder kunnen presenteren op de operatiekamer, wat de score op de volgende OSAT ten goede komt!

naam ziekenhuis	VU Medisch Centrum, Amsterdam
specialisme	Obstetrie en Gynaecologie
naam indiener	B. Torrenga
naam opleider	prof. dr. H. Brölmann
aantal aios	16

Project docentprofessionalisering

In de OOR-ON is de stuurgroep Docentprofessionalisering gestart. In de stuurgroep zitten leden uit verschillende ziekenhuizen uit de OOR-regio.

De cursus Opleiden van aios in de klinische praktijk is een 2-daagse Teach-the-Teacher cursus die binnen het PAOG Heyendaal is ontwikkeld en wordt gegeven. De cursus bestaat uit diverse workshops, waar op een interactieve manier geleerd wordt over de verschillende aspecten die komen kijken bij de rol van opleider van een medische vervolgopleiding. Door het doen van rollenspelen met echte aios, weet de opleider zich goed in te leven.

Door de huidige professionaliseringslag van de opleiding en de opleiders is de vraag naar deze opleiding enorm toegenomen. Bovendien werd vanuit de niet-academische ziekenhuizen het verzoek gedaan een belangrijker rol te vervullen binnen deze professionaliseringslag.

Voor de aios in de OOR-ON zullen alle specialisten die bij de opleiding betrokken zijn sneller ongeleid zijn, waardoor een betere begeleiding verwacht wordt.

Reanimatietraining, kort maar continu

De aios en anios Kindergeneeskunde van het Sint Franciscus Gasthuis krijgen 2-wekelijks reanimatieonderwijs in aansluiting op de ochtendoverdracht.

Het Sint Franciscus Gasthuis heeft een grote verloskundige praktijk en een drukke SEH. Door de onregelmatige aanwezigheid van arts-assistenten gedurende het jaar (vanwege de diensten) ontstond de noodzaak tot frequentere en kortere onderwijsmomenten betreffende het reanimatieonderwijs om de skills voldoende te leren en te onderhouden.

Direct in aansluiting op de ochtendoverdracht worden op het skillslab, volgens een roulerend programma, afwisselend training in reanimatievaardigheden bij neonaten en oudere kinderen en verschillende scenario's aangeboden. Alle aanwezige arts-assistenten oefenen de vaardigheden. Zij kunnen tijdens deze training niet gestoord worden. De training wordt gegeven door kinderartsen in samenwerking met het Leerhuis.

Door invoeren van deze vorm van reanimatietraining worden daadwerkelijk meer arts-assistenten bereikt enervaart de individuele a(n)ios frequentere momenten om de reanimatie skills gedurende het gehele jaar te oefenen.

naam ziekenhuis	OOR-ON
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	A. Straus-Pickard (Alysis, Arnhem), H. Hoekstra (JBZ, Den Bosch)
naam opleider	n.v.t.
aantal aios	n.v.t.

naam ziekenhuis	Sint Franciscus Gasthuis, Rotterdam
specialisme	Kindergeneeskunde
naam indiener	dr. M. Huysman
naam opleider	dr. M. Huysman
aantal aios	6 aios, 2 anios

Uitwisseling opleidingsvernieuwing op jaarlijkse bijeenkomsten

Om de opleidingen adequaat te kunnen moderniseren is het van belang dat de opleiders en a(n)ios het gesprek met elkaar aangaan over opleiden en ideeën uitwisselen over wat goed werkt in een opleiding, zodat opleiders en vakgroepen niet opnieuw zelf het wiel hoeven uit te vinden. De MSOC organiseert daarom een jaarlijkse bijeenkomst waarop de uitwisseling tussen opleiders onderling en a(n)ios plaatsvindt en het bewustwordingsproces van de vernieuwingen in de opleidingen wordt gestimuleerd.

Er is een bijeenkomst georganiseerd waarin een internationale spreker een bijdrage leverde over de factoren die stimulerend en belemmerend werken bij het invoeren van opleidingsvernieuwingen. Vervolgens hebben alle opleiders een vijfminuten praatje gehouden over een opleidingsonderdeel dat goed loopt in hun opleiding. De opleidingsactiviteit werd eerst uitgelegd, vervolgens gerelateerd aan de CanMEDS-competenties, en ten slotte gaven opleiders tips en tops waarbij werd nagegaan waarom een opleidingsactiviteit een succes was.

Daarnaast leverden de opleiders een korte beschrijving in van de succesvolle opleidingsactiviteit. Deze bijdragen, aangevuld met de dia's van de presentaties en concreet materiaal zoals allerhande evaluatieformulieren, zijn gebundeld tot een handzaam 'boekje' dat in de opleidingsgroepen en onder andere betrokkenen verspreid wordt.

naam ziekenhuis	Albert Schweitzer ziekenhuis, Dordrecht
specialisme	Specialisme overstijgend
naam indiener	Medisch Specialisten Opleidingscommissie (MSOC) ASz J.M.M. van de Ridder, T.R. Hendriks, M.J.M. Kofflard en R.J. Oostenbroek
naam opleider	n.v.t.
aantal aios	57 aios, 46 anios

In VIVO

Directe aanleiding voor de modernisering van de medische vervolgoopleidingen waren de rapporten 'De arts van straks' en 'De zorg van morgen'. Het nieuwe Kaderbesluit heeft ertoe geleid dat alle wetenschappelijke verenigingen hun opleidingsplannen hebben herschreven naar een meer competentiegerichte opleiding met helder geformuleerde eindtermen en toetsmomenten.

De Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie en de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde hadden als eerste hun nieuwe opleidingsplannen gereed. Vanuit het In VIVO project is met deze twee voorlopers in 2007 gestart met de implementatie van de nieuwe opleidingsplannen.

Het In VIVO project wordt door VWS gesubsidieerd en ondersteund door het CBOG (College voor de Beroepen en Opleidingen in de Gezondheidszorg). In VIVO heeft tot doel de implementatie van de nieuwe competentiegerichte opleidingsplannen te versnellen en daarnaast uitwisselbare ervaring op te doen voor de andere medisch specialismen. Daarnaast richt het project zich op het ontwikkelen van best-practices en het detecteren van kritische succes- en faalfactoren voor de modernisering. Een voorbeeld hiervan is het ontwikkelen van richtlijnen die gaan over de toepassing van nieuwe instrumenten, gesprekstechnieken en het toetsen van vaardigheden. Denk hierbij aan het Persoonlijk OntwikkelingsPlan (POP), KPB en dergelijke. De richtlijnen worden in 2010 gepubliceerd.

De opleidingsinitiatieven zoals beschreven in deze uitgave, zijn mooie voorbeelden van ideeën die de vernieuwing zichtbaar maken en anderen kunnen inspireren. Van al deze 27 initiatieven zijn veel initiatieven vanuit Obstetrie en Gynaecologie en Kindergeneeskunde ingediend. Daarom ondersteunt In VIVO van harte het publiceren van deze opleidingsinitiatieven. Meer informatie is te vinden op www.cbog.nl/page/innovatie/In-VIVO

Fedde Scheele
Voorzitter In VIVO